

Historie van Haren

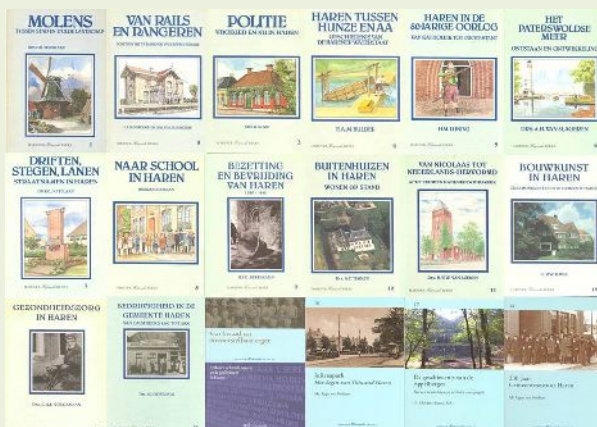
De Harener Historische Commissie (HHC) is ingesteld door de gemeente Haren met als opdracht de gegevens in het gemeentearchief te ontsluiten voor een breed publiek. De HHC doet dat op twee manieren:

1. de uitgave van boeken in de Harener Historische Reeks
2. De publicatie van digitale bronbewerkingen

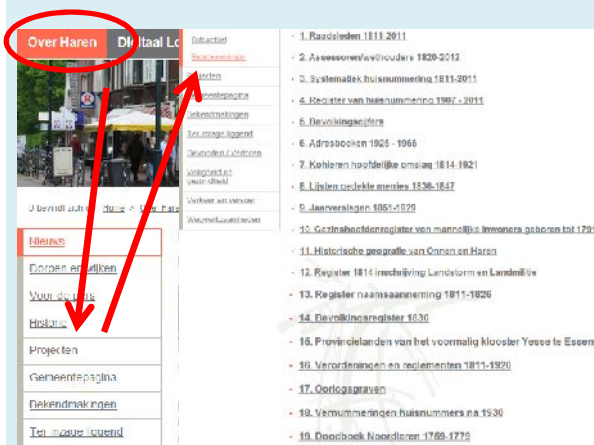
In de Harener Historische

Reeks zijn inmiddels verschenen:

- 20 boeken met 2 aanvullingen
- 3 miniatuurtjes
- 1 historische kaart van Haren



Op www.haren.nl zijn inmiddels 19 digitale bronbewerkingen gepubliceerd



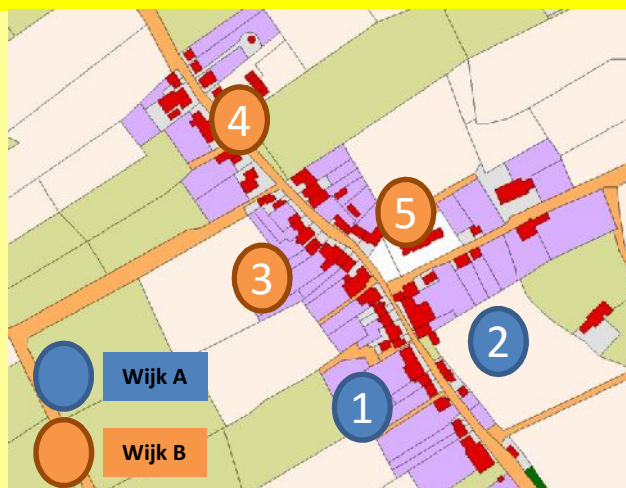
Wat ziet u hier?

Wij presenteren hier de eerste tranche van het tweede deel van een publicatie over de historie van de panden in de kom van het dorp Haren: de panden in Wijk A aan de oostzijde van de straatweg (A12A tm A15).

Deze publicatie is gebaseerd op de volgende bronnen:

- Registers burgerlijke stand
- Bevolkingsregisters 1830, 1840, 1850 –
- Registers van huissommen 1907 en 1918
- Kadastrale gegevens
- Gezinsregister 1812
- Militieregister 1814
- Registers bouw en sloop van panden
- Archief bouwvergunningen
- Oude kranten

De totale publicatie zal in vijf delen verschijnen





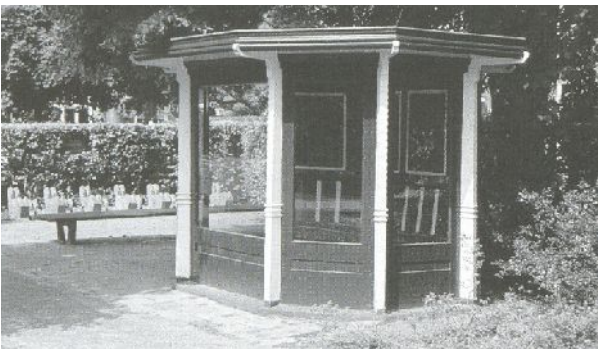
Timmerman Albert Hovingh woont tot ca 1825 met zijn gezin in de huurwoning Wijk A nr 11 te Haren (nu Rijksstraatweg 207). Dan bouwt hij aan de overzijde van de straat een eigen woning. Heet deze woning daarom later 'De Overwegskamp'? Bijna een eeuw lang zal deze woning beeldbepalend zijn voor de zuidelijke entree van de dorpskom van Haren. Albert Hovingh woont in de woning met zijn eigen gezin en ook enige tijd met het gezin van zijn schoonzuster en zwager, het echtpaar Kornelis Jans Bazuin en Petronella Hageman.

Na het overlijden van Albert Hovingh in 1848 wordt de woning verkocht aan de grootgrondbezitter en gemeenteontvanger Johan Hendrik Quintus. Deze verwerft in dezelfde periode ook het om de woning gelegen landbouwperceel. De eigendommen van Johan Hendrik Quintus vererven op zijn zoon Justus Datho Quintus en vervolgens op diens schoonzoon Adriaan Croockewit. Het omliggende perceel wordt vervolgens naar deze eigenaar ook wel 'De Croockewitskamp'

genoemd. De naam van één van de woningen aan de Rijksstraatweg herinnert hier nog aan.

In 1917 verwerft de gemeente Haren de eigendom van zowel het huis de Overwegskamp als het perceel de Croockewitskamp. Dit ten behoeve van de realisatie van het Julianapark. De woning wordt afgebroken. Op de plaats van de woning staat nu het monumentale tramhuisje. Meer hierover in Mr. Eppo van Koldam, 'Julianapark, het begin van tuinstad Haren' (Harener Historische Reeks, nr 16).

In de periode 1850-1920 wordt het huis de Overwegskamp bewoond door een aantal arbeidersgezinnen. Eerst door Egbert Hageman Hovingh en Janna Stel (1848-1854), vervolgens door de gezinnen van Gerrit Postma en Aaltje Buiters (1854-1857), Otto Pieters en Geertien Arends (1854-1860), Hendrik van de Berg en Hillechien van der Es (1860-1877) en tenslotte door Pieter Pieters en Anna Venema (1877 tot de afbraak in 1918).



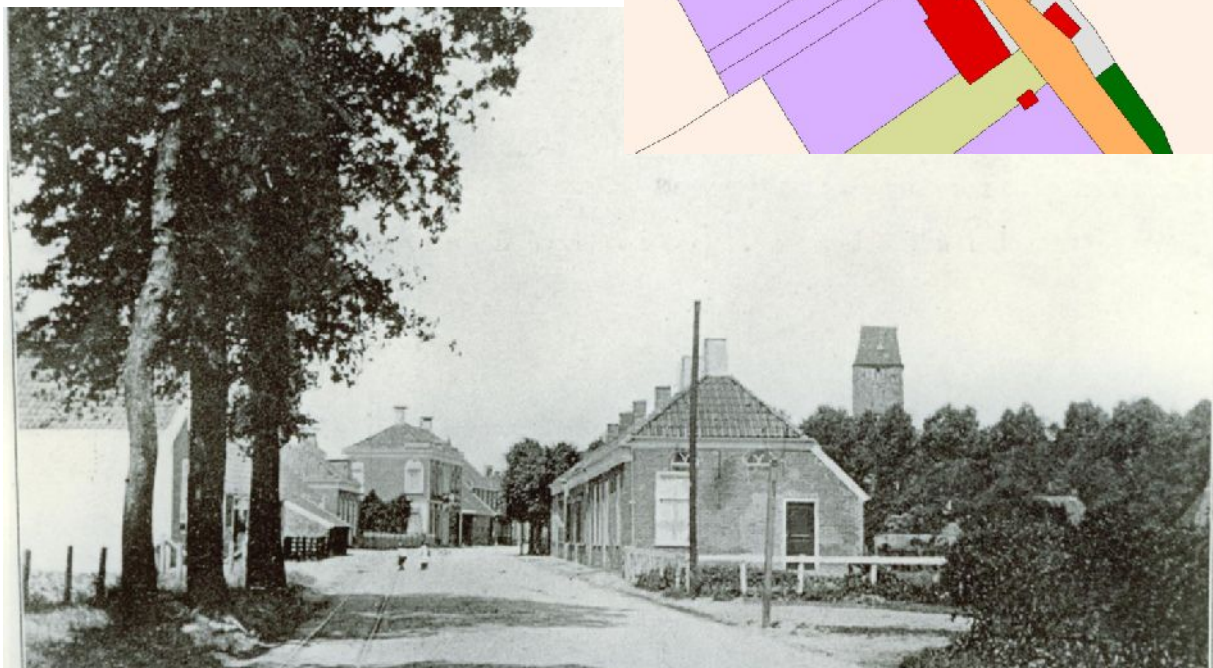
Rijksstraatweg 226



De eerste bebouwing op het huidige adres Rijksstraatweg 226 dateert van omstreeks 1880. De erven van de broers Hindrik en Albert Sluurman bouwen op het perceel dan een arbeiderswoning. In 1892 wordt deze woning voor f.1.075,- verkocht aan Pieter van Hemmen. De weduwe Fennechien van Hemmen-Leenders blijft eigenaar tot 1921. Overigens woont zij niet hier, maar er recht tegenover aan de andere zijde van de Rijksstraatweg.

In 1921 wordt de arbeiderswoning afgebroken. Architect/aannemer M.G. Eelkema bouwt daarvoor in de plaats een pand met links een woning en rechts een winkel/woning. De eerste exploitant van deze winkel is W. Meijer. Later gevolgd door B. Wakker.

In 1963 vindt een grote verbouwing plaats. Wakker neemt nu het gehele pand in gebruik. De benedenverdieping wordt geheel winkel. Boven komt één woning. In 1978 volgt een herinrichting tot Chinees restaurant.



Rijksstraatweg 220 tm 224

Wijk A Nr 13



Het pand Wijk A nr 13 is in 1830 eigendom van de kleermaker Jan Jans Sluurman. Hij woont hier ook met zijn zoon Albert en diens vrouw Johanna Oosterveld. Zoon Hindrik woont dan aan de Kromme Elleboog met zijn vrouw Jantien Adolfs. Ook de zonen Albert en Hindrik zijn kleermakers. Jan Jans overlijdt in 1831. Zijn vrouw Aaltjen Alberts Nijboer is reeds in 1826 overleden. In 1840 woont zoon Hindrik weer op A nr 13 en is zoon Albert verhuisd naar elders. Hindrik overlijdt in 1846. Zijn weduwe blijft dan alleen achter. Als zij in 1856 overlijdt, wordt de woning verkocht. Bij de woning hoort ook nog een tuin naast de woning.

De nieuwe eigenaar in 1856 wordt Jan Smeenge. Hij gaat hier ook wonen met zijn vrouw Grietje Geerts Schnuck en zijn kinderen.

In 1875 wordt Hindrik Vedder Horst de eigenaar. Het pand wordt nu een huurwoning. In 1880 verkoopt Hindrik Vedder Horst de woning aan Jan Vedder, een neefje van zijn stiefmoeder Aaltje Vedder. Jan Vedder is timmerman en woont in Glimmen. Jan Vedder splitst het perceel in twee delen. In 1882 bouwt hij op deze beide percelen arbeiderswoningen. Eind 1891



verkoopt hij deze woningen. Kopers zijn Folkert Eisses en Johannes Thomas Knooihuizen.

Zeeman Johannes Thomas Knooihuizen is lang vrijgezel. In 1908 trouwt hij op 56-jarige leeftijd met Remmedina Visser. Zij krijgen drie kinderen. Remmedina zal tot 1952 op dit adres wonen.

Folkert Eisses is schoenmaker. Hij vestigt hier zijn schoenmakerij, waarin later ook zijn zoon Karel komt te werken en nog weer later diens zoon Folkert. In 1897 verwerft de familie Eisses ook het naastgelegen perceel Wijk A nr 13A (nu Rijksstraatweg 214/216). Voorlopig wordt deze woning verhuurd aan Jan Folkerts Eisses en zijn vrouw Berendje Haverdings. Daar komt verandering in als zoon Karel in 1917 trouwt. Het bedrijf wordt dan verplaatst naar Wijk A nr 13A. Vader Folkert blijft op Wijk A nr 13 wonen. Dit perceel wordt gesplitst in twee woningen. Eén woning wordt verhuurd. Tot 1952 blijft de familie Eisses eigenaar.

In 1952 verkopen de families Eisses en Knooihuizen hun eigendommen aan aannemer Kwant. Deze breekt de woningen af en bouwt een nieuw complex met onder winkels en boven portiekwoningen.



Rijksstraatweg 214 en 216

Wijk A Nr 13A

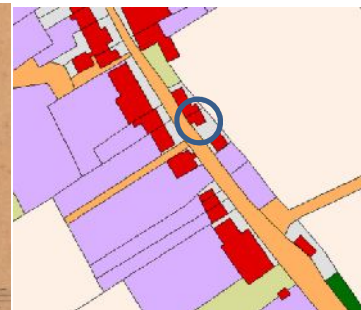


De in het Duitse Ellerhausen (graafschap Bentheim) geboren kleermaker Hindrik Haverding is in 1830 eigenaar/bewoner van de woning Wijk A nr 13A. De toevoeging 'A' duidt er op dat de woning na 1807 is opgericht. Hindrik is getrouwd met de Harense Heiltje Jans Oosterveld. Twee van hun vier kinderen worden volwassen. Zoon Hendrik Haverdings trouwt in 1837 met Jantje Vedder en komt dan met zijn gezin bij zijn ouders inwonen. Na het overlijden van Jantje in 1852 huwt Hendrik in 1853 met Jantje Berends. Na het overlijden van zijn vader in 1860 wordt Hendrik in 1860 hoofdbewoner.

Intussen wordt de woning ook regelmatig gedeeld met andere gezinnen: Gerrit Takens en Egbertje Hassels (1850), Arent ter Veld en Willempje Vrieling (1862).

Na het overlijden van Hendrik Haverdings in 1896 wordt de woning verkocht. Koper is nabuur en schoenmaker Folkert Eisses. Overigens betekent dit niet het einde van de bewoning door de familie Haverdings. Hendriks zoon Jacob woont hier nog geruime tijd met zijn grote gezin en na hem dochter Berendje Haverdings met haar man Jan Folkerts Eisses (een achterneef van schoenmaker Folkert Eisses).

In 1917 komt aan de periode Haverdings een eind. Zoon Karel van eigenaar Folkert Eisses huwt en dit is aanleiding voor een aantal ingrijpende wijzigingen. De oude woning van Haverdings wordt afgebroken en het perceel wordt gesplitst in twee gedeelten. Op het zuidelijk deel komt een woning annex werkplaats/winkel voor Karel Eisses. De noordelijke helft wordt verkocht. In eerste instantie zal Klaas van der Es hier een woning bouwen, maar dat plan loopt spaak. Vervolgens bouwt aannemer Gerrit Rademaker uit Groningen een woning op dit perceel.



Eerste eigenaar bewoner van deze woning is Jannes Rienks. In 1924 wordt de weduwe Alida Bok-de Jonge eigenaar bewoner. Zij zal hier wonen tot haar overlijden in 1948. In 1961 is de woning kort eigendom van Folkert Eisses jr (de zoon van Karel). Omstreeks 1969 verhuist deze naar het pand van zijn vader. Rijksstraatweg 214 wordt vervolgens een makelaars- en assurantie kantoor. Eerst Bouwman en nu Feenstra. De schoenenwinkel van Eisses op Rijksstraatweg 216 blijft bestaan tot 1996 dan stopt Folkert Eisses jr er mee. Coen Hof Audio koopt het pand en voegt dit bij de reeds bestaande winkel.

Rijksstraatweg 204 tm 212

Wijk A Nr 14



In 1811 is het groot feest. Keizer Napoleon heeft eindelijk de zo vurig gehoopte zoon gekregen. Op 20 maart 1811 is Napoleon II, koning van Rome, geboren. In Haren wordt – net als nu – de jeugd bij de feestelijkheden betrokken. Om de kinderen te verwennen worden bij de bakkers wed. Havinga en Arend Mulder bollen en beschuiten gekocht en een aantal boeren leveren boter en melk.

Arend Mulder heeft een bakkerij op het adres Wijk A nr 14. Hij is in 1776 geboren in Farmsum. In 1806 trouwt hij te Groningen met Hilligjen Hoving uit Helpman. Direct daarna zal hij zich in Haren hebben gevestigd, want hier worden vanaf 1807 tenminste acht kinderen van hem en Hilligje geboren. Als Arend in 1860 op hoge leeftijd overlijdt, wordt de bakkerij voortgezet door zijn zoon Jurjen Mulder. Jurjen huwt twee keer. Zijn tweede vrouw is Mechelina Tooren. Deze zet na het overlijden van Jurjen in 1882 de bakkerij voort.

Als Mechelina Tooren in 1895 overlijdt, wordt haar schoonzoon (gehuwd met Renske Meinders, dochter uit haar 1^e huwelijk) Hendrik Prak de nieuwe eigenaar. Waarschijnlijk blijft hij bakker tot 1913. In dat jaar wordt de oude opstal afgebroken. Daarvoor in de plaats wordt op het noordelijk deel van het perceel een klein huisje gebouwd. Later zal zoon Harm Prak hier wonen. Harm Prak is kweker van beroep. Ca 1972 wordt het huisje afgebroken ten behoeve van de aanleg van het parkeerterrein Oldehof. Aan de Rijksstraatweg komt in 1975 een winkel met bovenwoningen. Zie hierover Hein Bloemink, 'Van verdwenen winkels en andere dorpsverhalen, deel II'.

Hendrik Prak draagt het nieuw gebouwde huisje in

1919 over aan zijn zoon Harm. Tegelijkertijd wordt de rest van het perceel verkocht aan Eligius Andreas Muller. Deze bouwt op dit perceelsgedeelte in 1923 twee beneden en twee bovenwoningen. Vanaf 1953 is de fa Konings in dit pand gevestigd. Aanvankelijk alleen in het noordelijk deel. Thans zijn beide benedenwoningen veranderd in één winkel.



Rijksstraatweg 198 tm 202

Wijk A Nr 15



Het pand Haren Wijk A nr 15 is in 1830 eigendom van de koopman Harm van Streun. Ten zuiden van het pand ligt aan de straatweg een perceel weiland, dat eigendom is van de coöperatie de Boeren van Haren. Later zal dit weiland bij het perceel Wijk A nr 15 worden gevoegd. Harm van Streun overlijdt op hoge leeftijd in 1860. Zijn vrouw en enige dochter zijn dan al overleden. Zijn schoonzoon overleeft hem maar zes dagen. Erfgenaam is kleinzoon Harm Groenhoff.

Harm Groenhoff huwt in 1869 met Annechien van Oosten, dochter van schoolmeester en brandweercommandant Lubertus van Oosten. Het vreemde is, dat Luchien Meinders, de tweede vrouw van Lubertus van Oosten reeds vanaf 1860 met een aantal andere dochters een gedeelte van het perceel Wijk A nr 15 bewoont. Waarom woont ze niet bij haar man aan de Kerkstraat? Of moet Lubertus formeel bij de school wonen, maar woont hij feitelijk bij zijn vrouw Luchien? In 1875 koopt Lubertus van Oosten de woning. Later zijn zijn dochters Anna Meinardina en Luberta ('de dames van Oosten') eigenaar en bewoner.

In 1920 verkopen de zusters Van Oosten hun eigendom. De nieuwe eigenaar wordt Klaas Vijfshaght. Hij splitst de eigendom in twee delen: het noordelijk deel met de oude opstal en het onbebouwde zuidelijk deel. Dit laatste deel verkoopt hij vervolgens door aan makelaar Reintje Vos uit Groningen. Zelf breekt hij de oude opstal in 1922 af. In plaats daarvan bouwt hij een nieuwe woning (Rijksstraatweg 198; zie afbeelding in kleur). Reintje Vos bouwt op het zuidelijk deel een dubbele woning (Rijksstraatweg 200 en 202).

Rijksstraatweg 198 is vanaf 1930 eigendom van de installateur Jan Gotlieb Kloose. Vanaf 1951 is hier – na een forse verbouwing – de banketbakkerij Rodenburg gevestigd.

Op Rijksstraatweg 200 vestigen de dames Duin en Niehof in 1930 een modehuis. Vanaf 1962 is hier Astoria gevestigd. In Rijksstraatweg 202 vestigt Jacob Johannes Reinders een drogisterij, die later wordt overgenomen door Fredrik ter Braake. Zijn dochter sluit deze zaak in 1998.



Rijksstraatweg 192 tm 196

Wijk A Nr 16



De boerderij A16 is in 1808 eigendom van landbouwer Rudolph Rummerink. Als Rudolph in dat jaar overlijdt zijn zijn vrouw Anna Wemelina Buirma en zijn vijf kinderen de erfgenamen. Oudste dochter Maria Lucretia Rummerink trouwt in 1810 met Luite Bolhuis. Het jonge paar gaat dan op A16 wonen. Moeder Anna Wemelina woont dan inmiddels op B33 aan de Kromme Elleboog. Luite overlijdt in 1826 op 37-jarige leeftijd. Hij laat zijn vrouw achter met acht jonge kinderen. In 1829 overlijdt ook Anna Wemelina Buirma. Nu moet de ouderlijke boedel verdeeld worden. De boerderij wordt toebedeeld aan dochter Henderika Rummerink, die inmiddels is gehuwd met Roelof Koops. Zuster Maria Lucretia verhuist kort na 1830 naar de boerderij van de familie Bolhuis aan de Kromme Elleboog. Henderika en Roelof kunnen daarop vanuit Groningen (terug) verhuizen naar hun geboortedorp Haren. Roelof is koopman en wordt ook vermeld als kastelein. Daarnaast is hij enige jaren gemeente-ontvanger. Van een boerderij is dus geen sprake meer.

Roelof Koops en Henderika Rummerink krijgen zes kinderen. Vier daarvan overlijden echter al op jonge leeftijd. Twee dochters worden volwassen en trouwen. Dochter Hinderkje Koops met koopman Jan

van Hemmen en dochter Maria Lucretia met schoolmeester Rudolf Blomsma. Hinderkje en Jan trekken bij hun (schoon)ouders in. Zij krijgen een zoontje, dat al jong overlijdt. Maria Lucretia en Rudolf vertrekken naar Zuidhorn. Zij krijgen tien kinderen, maar als ze in 1876/1878 overlijden zijn er nog maar drie zonen in leven. Deze weeskinderen worden opgevoed door tante Hinderkje en oom Jan in Haren.

Vanaf 1875 wordt het pand behalve door Hinderkje en Jan ook bewoond door één of twee andere gezinnen. Zo wonen timmerman Reinder Suurd, verver Derk Postma en brievenbesteller Jan Pieters hier enige tijd. Vanaf 1894 woont Hinderkje, die dan inmiddels weduwe is, in de zuidelijke helft en heeft kuiper Pieter Arends een woning/winkel in het noordelijk deel. In 1902 laat Hinderkje een nieuwe woning bouwen. Het huidige pand Rijksstraatweg 196. Latere bewoners zijn Geert Veendorp en Aldert Nienhuis. Dit pand wordt in 1977 door Johan Diderich verbouwd tot winkel (nu Flashman). Het pand van Pieter Arends wordt in 1940 gekocht door de Mesdag en Groeneveldsbank en vervangen door een bankgebouw met annexen (Rijksstraatweg 192/194). Thans is in dit pand een apotheek gevestigd.





In 1811 koopt de weduwe Anna Wemelina Rummerink-Buirma het pand A17 van Bouwe Ides en diens zuster Geertruida Ides. Het pand vererft later op dochter Henderika Kooops-Rummerink en op kleindochter Hinderkje van Hemmen-Kooops. Tot 1905 blijft het pand een arbeiderswoning. Het wordt ca 1815 bewoond door metselaarsknecht Reintje Ellens van Boven en zijn gezin (1813). Vanaf 1830 is arbeider Jan Berends de bewoner. Deze huwt met Anna Jurjens Meijer, die uit een eerdere relatie al een dochter heeft. Na het overlijden van haar stiefvader en moeder wordt dochter Geesje Meijer met haar man Lammert Alberts de hoofdbewoner. In 1880 zijn Catharina Haverdings-Eisses en haar zoon Jan Haverdings de bewoners.

In 1905 verkoopt Hinderkje van Hemmen –Kooops het pand aan Pieter Bugel uit Helpman. Bugel voegt het pand samen met een kleine woning aan de Kerkstraat. Vanaf 1911 is Reinder Homan huurder van het pand.

Als deze in 1917 een nieuw pand betreft aan de overzijde van de Rijksstraatweg, verkoopt Bugel het pand aan Salomon Nathans. Nathans handelt in manufacturen, mode-artikelen, hoeden en petten. In 1922 laat Nathans een verdieping op het pand bouwen. Beneden is dan de winkel en boven de woning.

In 1942 wordt de familie Nathans eerst gevangen gezet in Westerbork en vervolgens gedeporteerd naar Auschwitz. Hier wordt de familie vermoord. In de stoep voor het pand zijn Stolpersteine geplaatst voor Salomon David Nathans, Rosa Nathans-Rosenbaum, Simon Nathans en Ephraim Nathans. Zie hierover W. Legemaat, "Van kwaad tot onvoorstelbaar erger" (Harener Historische Reeks, nr 15, Haren 2010).

Na de oorlog is in het pand jarenlang een winkel gevestigd voor de verkoop van grammofoonplaten. Tegenwoordig is het pand in gebruik als ijssalon.





In 1814 is de horlogemaker Roelf Brinks eigenaar van het pand A18. Hij is afkomstig uit Borger en gehuwd met Hinderkje Dijken uit Helpman. In 1814 woont zijn broer Albert Brinks Paalman bij hem in en in 1828 overlijdt zijn schoonvader Dietert Dijken hier. Roelf Brinks en zijn vrouw hebben geen kinderen. In 1830 verzorgen zij wel een weeskind, de in Hoogezand geboren Henderika Johanna Piccardt. In het adresboek wordt bij haar als bijzonderheid vermeld: "pupille deszelfs voogden wonen te Groningen". Henderika trouwt later met Peter Wieringa, predikant te Oldekerk.

Roelf Brinks wordt in 1828 aangewezen als brandmeester voor Wijk A van het dorp Haren. Hij overlijdt in 1832. Zijn weduwe wil het pand dan verkopen. Zij biedt het in 1834 te koop aan in de Groninger Courant. Zonder succes, want in 1838 zet zij het pand weer te koop.

Vanaf 1840 wordt de scheepskapitein Lucas Klaas Domenie als eigenaar/bewoner vermeld. Hij is getrouwd met Antje Oostingh, zuster van de Harense arts Popko Oostingh. Lukas Klaas Domenie overlijdt in 1840 te Palma de Marjorca aan boord van het kofschip

Henderika Jantina. Zijn weduwe splitst het pand omstreeks 1847 in twee delen. Het westelijk deel wordt een erg kleine woning. Hier gaat Antje Domenie-Oostingh zelf wonen. Het oostelijk deel wordt groter en dit deel is bestemd voor de verhuur: "met den eersten mei te huur: een huis, voorzien van twee kamers en eene keuken, staande te Haren. Adres bij de Wedw. L. K. Domenie" (Groninger Courant 5 april 1853). Op de foto zijn de beide delen goed te zien.

Het oostelijk deel is in 1873 eigendom van kastelein Otto Hoenderken en vervolgens vanaf 1878 van zus en broer Edskediena en Edsko Smid. Hun zus Imke Smid is de moeder van notaris Scato Lohman. Op de foto zijn de dochters Lohman op bezoek bij oud-oom Edsko (Edskediena is in 1888 reeds overleden). Zij poseren samen met tuinman Derk Bakker. Vanaf 1904 is het pand eigendom van winkelier Hendrik de Lange. In 1929 heeft Arnold van der Tuuk hier een zaak in comestibles en fijne vleeswaren annex wijnhandel. In 1932 wordt deze zaak gedreven door mej. A.A.A. Bakker. Na de oorlog is de apotheek hier enige tijd gevestigd en daarna jarenlang de fietsenwinkel van P. Alberts.

De kleine woning wordt in 1905 door Pieter Bugel samengevoegd met pand A17 tot het hoekpand Rijksstraatweg 190.

In 1924 realiseert Hendrik de Lange als onderdeel van het bouwplan Kerkstraat 5-15, dat dan in aanbouw is, nog een woning (Kerkstraat 3). De begane grond hiervan wordt als snel een winkel. Van 1962 tot 1998 is hier het sigarenmagazijn Houkema gevestigd. In 1979 is ook dit pand eigendom van fietsenhandelaar Alberts. Hij bouwt dan een zolderverdieping op het pand.





De woning Haren A19 is voor 1808 eigendom van Rudolph Rummerink. Na zijn overlijden vererft de woning uiteindelijk op zijn dochter Maria Lucretia, die gehuwd is met Luite Bolhuis, maar al op jonge leeftijd weduwe wordt. Maria Lucretia woont na 1830 op de boerderij van de familie Bolhuis aan de Kromme Elleboog. De woning A19 wordt verhuurd. Eerst aan Jan Jacobs Koops en vanaf ca 1824 aan de voerman/wagenaar Gerrit Hindriks Haijema. Haijema was in 1814 knecht bij Luite Bolhuis op Haren A16. Vanaf 1850 wordt Egbert Berends Daling als bewoner

vermeld. Vanaf 1860 is sprake van een dubbele woning. De familie Daling woont dan (tot na 1900) in de oostelijke helft, terwijl de westelijke helft aanvankelijk voor korte periodes wordt verhuurd aan in Haren gestationeerde rijksambtenaren. Uiteindelijk blijft de uit Brabant afkomstige Godefridus Swanenberg hier vanaf 1879 ook na zijn pensionering wonen. Zijn weduwe Etje Swanenberg-Koster woont er na 1900 nog.

Na het overlijden van Maria Lucretia Bolhuis-Rummerink wordt haar zoon Rudolf Bolhuis eigenaar van de woning. Vanaf 1868 is ook kadastraal sprake van twee woningen. Rudolf Bolhuis is ongehuwd. Na zijn overlijden in 1882 blijft de eigendom van Haren A19 lang in een onverdeelde boedel. Uiteindelijk gaat de eigendom in 1917 over op zijn gelijknamige neefje Rudolf Bolhuis jr. Deze verkoopt het pand bijna direct door aan Johan Gotlieb Kloose. Kloose heeft samen met zijn broer een loodgietersbedrijf. Zij krijgen in 1922 vergunning om de bestaande dubbele woning (zie afbeelding) aan de Kerkstraat uit te breiden met een werkplaats. Dat is mogelijk, omdat aan de westzijde van de dubbele woning nog een redelijk groot stuk onbebouwd terrein ligt.

Twijfelachtig is of de gebroeders Kloose hun bouwplan ook hebben gerealiseerd, want twee jaar later is het pand verkocht aan architect Albert Jan Feberwee en die heeft geheel andere plannen. Hij presenteert een groot gebouw met winkels en woningen. Daarbij benut hij de volle breedte van het perceel langs de Kerkstraat. Dit plan wordt in 1925 gerealiseerd. In dezelfde periode wordt de Kerkstraat verbreed. De aanvankelijke opzet van Feberwee bestaat voor de benedenverdieping uit één woning met winkel (Kerkstraat 5/7/11) en twee aparte winkels (Kerkstraat 13 en 15). Op de verdieping daarboven vier woningen (elk met een erker). In 1940 wordt de woning op de benedenverdieping gesplitst in twee winkels (Kerkstraat 5 en 7). Ook wordt dan de gevel van Kerkstraat 5 aangepast. De erker wordt vervangen door een topgevel. In 1948 wordt ook de andere zijde van het pand (Kerkstraat 15) voorzien van een topgevel.

In 1932 zijn de volgende winkels in het pand gevestigd: nr 5: J. Reurich, groente, fruit en vis; nr 13: S.H. Aiking, drogist; nr 15: I. Carsouw, slager. In 1954 zijn de winkeliers: nr 5: J. Nierse, herenmode; nr 7: J. Bruining, elektrische artikelen; nr 11: J. Boerema, herenkapper; nr 13: F.S. Aiking, drogist en fotohandel; nr 15: E. Weisenbach, slager.



Gelet op het A-nummer zal Haren Wijk A19A gebouwd zijn na 1807. Het pand is eigendom van de diaconie en in gebruik voor de huisvesting van personen, die niet meer in hun eigen levensonderhoud konden voorzien (gealimenteerden). De omstandigheden zullen niet best geweest zijn. Er wordt ook niet gesproken van armenwoningen, maar van armen-kamers. In één kamer verbleven dan meerdere personen. In 1830 waren 25 gealimenteerden op dit adres gehuisvest. Voor een aantal personen was dit armenhuis een voorportaal voor doorzending naar Veenhuizen. In 1856 wordt het armenhuis gesloten. Er komt een nieuwe voorziening aan de Onnerweg, maar die had duidelijk een ander karakter.

Het armenhuis wordt in 1856 verkocht aan Berend Pieters Mulder. Dit waarschijnlijk als belegging, want Mulder is houtzaagmolenaar te Helpman en hij is daar ook overleden. Mulder is schoonvader van de bekende industrieel Jan Evert Scholten. De grafsteen op het graf van zijn vader Pieter Gerrits Mulder is één van de zes bewaarde grafstenen naast de Harener dorpskerk.

In 1873 wordt de boekbinder/verver Lucas Venema

die ook al eigenaar is van Wijk A20, eigenaar van het pand. Vanaf dat jaar is kadastraal sprake van twee woningen. Na het overlijden van Lucas Venema wordt zijn zoon Jan Venema eigenaar. Hij verkoopt het pand in 1913 aan de brandstoffenhandelaar Jacob van Steenwijk. Deze bouwt achter de woning een loods voor het opslaan van zijn handel en voor de stalling van paarden. In 1921 draagt hij het pand over aan zijn zwager groentenhandelaar Berend de Groot. Deze woont in de westelijke helft van de woning.

In 1938 ontwikkelt Benedictus Mekel een omvangrijk bouwplan. Het zogenaamde "Plan Mekel". Dit plan voorziet in de bebouwing aan een nieuw aan te leggen straat (nu Oude Hoflaan) en in de bouw van een winkel- pand met bovenwoningen en poort aan de Kerkstraat. Aan de Kerkstraat komen twee winkels (nrs 17 en 19).

Op het adres Kerkstraat 19 is vanaf de oprichting tot 1976 de slijterij van Jan Bakker gehuisvest. Zijn broer heeft een kruidenierswinkel op nr 17 (als voortzetting van de winkel die eerst op Kerkstraat 1 gevestigd was). In 1951 doet hij deze winkel over aan de coöperatie "De Toekomst".



Begin 1830 is de hoog bejaarde Christiaan Keizer eigenaar/bewoner van Haren Wijk A nr 20. Hij overlijdt nog in datzelfde jaar. De woning wordt dan gekocht door Arnoldus Jochums Alberts. Deze verhuurt de woning aan een halnicht van zijn vrouw, Alberdina Gerrits Vrieling, en haar man Tako Takens. In latere jaren is sprake van bewoning door twee gezinnen. Steeds gaat het daarbij om gezinnen van arbeiders en dagloners. Vanaf 1857 is sprake van twee kadastrale percelen.

In 1865 gaat de eigendom over op Lucas Venema sr. Deze woont hier ook enige tijd, maar nadat hij het naastgelegen pand A19A heeft gekocht, verhuist hij daar heen. Zijn zoon Lucas Venema jr woont aansluitend enige tijd in een deel van A20. Ook in deze periode is namelijk sprake van bewoning door minstens twee gezinnen. Jan, de broer van Lucas jr, die bij zijn vader op A19A woont, wordt na het overlijden van zijn vader eigenaar. A20 wordt dan volledig verhuurd.

In 1913 verkoopt Jan Venema het pand aan Hendrik de Lange sr. Zijn zoon heeft een winkel/woning in A18 (Kerkstraat 1). Het pand wordt vanaf 1920 nog uitsluitend als bergplaats gebruikt. In 1923 erf Hendrik de Lange jr het pand. Hij bouwt een volledig nieuwe woning (= het huidige pand). Vrij snel daarna wordt de nieuwe opstal verhuurd aan de familie Bleeker. Er komt dan een garagebedrijf in het pand. Jaren later neemt K.G.E. Niemeijer dit bedrijf over.

Kerkstraat

Wijk A Nr 21



In 1341 schenken de kinderen van priester Ciso het land achter de kerk te Haren aan het klooster Yesse. Dit met de bedoeling, dat de nonnen in het klooster zullen bidden voor de zaligheid van hun vader. Nog afgezien van het feit, dat een priester geen kinderen hoort te hebben, een in onze ogen vreemde gang van zaken. De kinderen wisten geen onderscheid te maken tussen kerkelijk en privé bezit en dit werd blijkbaar door de omgeving nog geaccepteerd ook. De schenking is bepalend geweest voor de structuur van het dorpscentrum, want omdat er achter de kerk geen ruimte meer was, is na de reformatie de pastorie aan de overzijde van de Kerkstraat gebouwd. Dit is te zien met de vermelding "Pastorie huis" op de kaart, die door Henricus Teijsinga in 1730 is gemaakt van de voormalige kloostergoederen, die na de reformatie eigendom waren geworden van de provincie.

Vanaf 1806 woont dominee Wijbrandus Holwerda met zijn gezin in de pastorie. Ook schoonvader Douwe Wietzes Vettervogel hoort hierbij. Deze overlijdt hier in 1818. Holwerda wordt in 1838 opgevolgd door Hendrik Karel Roessingh.

Al kort na het aantreden van Roessingh wordt ten noorden van het dorp een nieuwe pastorie gebouwd. De oude pastorie wordt afgebroken en de bomen in het Pastorij Broekenboschje worden gekapt. Waarschijnlijk heeft de verplaatsing van de pastorie te maken met de aanleg van een nieuwe begraafplaats, die verplicht buiten de dan bestaande dorpskom moet liggen. De aanleg van deze begraafplaats volgt echter pas 10 jaar later.

Illustratief voor het moeilijk uit elkaar houden van de eigendommen van de kerkelijke en de wereldlijke gemeente is, dat het kerkhof kadastraal op naam van de gemeente Haren komt te staan. Pas in 1921 wordt de tenaamstelling gewijzigd.

